LCelt
H993ce

Hyde, Douglas (comp.)
Ceithre sgeulta tarraingte
as an "Sgeuluidhe Gaedhealach".

LCelt
H993ce

GAELIC LEAGUE PUBLICATIONS.

ceiṫre sgeulta

(sgéalta II., IV., V., VI.),

tarraingte ar an

"Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ."

leis

an gCraoiḃín Aoiḃinn

(.i. Dúḃglas de h-Íde, LL.D.)

An Ceaṫramaḋ cur-amaċ.

Clóḃuailte le
Séaly, Bryars ⁊ Walcér,
94 Sráid na Mainistreaċ, Meaḋon,
agus foillsiġṫe le
Gill agus a Ṁac,
50 Sráid Uí Ċonaill (Uaċtar),
Baile-Áṫa-Cliaṫ.

1906.

Sixpence, Net. (Réal, glan.)

LCelt
H993ce
Hyde, Dougl

Ceiṫre Sgeulta

Tarraingṫe ar an

"Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ."

leis

An gCraoiḃín Aoiḃinn
(.i. Dúḃglas de h-Íde, LL.D.)

529033
23. 10. 51

Clóḃuailte le
Séaly, Bryars ⁊ Walcér,
agus foillsiġṫe le
Gill agus a Ṁac,
Baile-Áṫa-Cliaṫ

1906

OTHER WORKS BY An Craoiḃín Aoiḃinn.

Beside the Fire (David Nutt). 7s. 6d.

Love Songs of Connacht. 3rd Edition. (Gill & Son). 2s. 6d. nett.

Leaḃar Sgeuluiġeaċta. (Gill & Son). 5s. (Out of Print).

The Three Sorrows of Story-Telling. (Fisher Unwin). 1s.

Story of Early Gaelic Literature. (Fisher Unwin). 1s.

An Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ. (Gill & Son). Cuid I. 1s. 6d. net. (Out of Print).

An Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ. Cuid II. 2s. net. (Out of Print).

An Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ. Cuid III. 2s. net.

Five Irish Stories. Translated. (Gill & Son). 1s.

The Religious Songs of Connacht. 2 vols. (In Preparation).

Literary History of Ireland. (Fisher Unwin). 16s.

Cois na Teineaḋ. 1s. 6d. (Out of Print).

An Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ, the three parts bound together, with French translation on the opposite page, preface, and copious index. Gill & Son, Dublin. David Nutt, London. 10s., net. (Only 100 printed.)

Úḃla de'n Ċraoiḃ. (Gill & Son). 1s.

CONTENTS.

PAGE

I. Éiriġe Ċuinn faoi na Gaḃair * ... 1

II. Ridire na gCleas 6

III. An Buaċaill do ḃí a ḃfad ar a ṁáṫair 16

IV. Carbad Cruaiḋ, Cos Luaṫ, Ioscad Láidir agus Giolla gan Súiliḃ ... 27

Notes 39

* The above four stories, and a fifth, have been literally translated into English, with additional notes, under the title of "Five Irish Stories," published by Gill and Son, Upper O'Connell-street, Dublin. Price 1s.

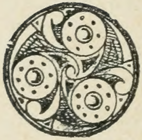

I.

Éiriġe Ċuinn faoi na Gaḃair.*

Ní'l aon oiḋċe Ṁártain ṫáinig ariaṁ naċ marḃóċaḋ Mártain mart nó caora. An ċeud ḃean do ḃí aige cailleaḋ í, agus ṗós sé arís—agus an ċeud ḃean do ḃí aige níor ċuir sí suas ariaṁ do'n ṁart do ṁarḃaḋ. Aċt an dara ḃean so do ṗós sé arís, ċuir sí anaġaiḋ an mart do ṁarḃaḋ ċor ar biṫ.

Ċuadar ṫar a ċéile le caint, agus mar sin féin, ṫug sé asteaċ an mart agus ṁarḃ sé é gan buiḋeaċas dí. Nuair ḃí an mart marḃ, "go dtaċtaiḋ an diaḃal," ar san ḃean, "an ċeud duine iossas greim dé."

Do feannaḋ an mart ann sin, agus ċuaiḋ pota ḋó síos, oiḋċe Ṁártain, agus d'ḟreastail sí ar an bpota go maiṫ, ċoṁ fad a's ḃí sé ag bruiṫ. Agus nuair ḃí sé bruiṫte, ṫóg sí é agus ṫug sí soir an pota, agus 'sé an ċeud rud rinne sí—a láṁ do ċur síos ann san bpota agus píosa de'n ḟeóil do ṫógḃáil agus do ċur in a beul.

---

* Ó innsint Ṁártain Uí Ġiollarnáṫ. Ċualaiḋ sé é ó Ṡeáġan Cannon, saoṫruiġṫeóir. Tá sé féin 'na ḟaoṫruiġṫeóir agus 'na ḟeilméar beag, timċioll cúig bliaḋna a's dá ḟiċid d'aois, i gCondae na Gaillṁe, timċioll seaċt mile ó Ḃ'l'áṫ'nríġ. Ní'l beurla aige. Tá an sgeul so sgríoḃṫa síos ó na ḃeul féin, focal ar ḟocal, gan aon rud do ċur leis no do ḃaint dé, no d'aṫruġaḋ.

Ṫaċt an greim í.

Ḃí sí ḟoir ó na daoiniḃ, agus níor airiġ a cómluadar d'á taċtaḋ í, ċor ar biṫ. Ḃ'ḟad leó ḃí sí ḟoir díoḃ gan caint do ḋeunaṁ, agu d'ḟeuċadar créad do ḃí d'á congḃáil agu fuaradar taċta í.

"'S fíor sin," adeir Mártain, "ḃíonn uair n h-aṫċuinge ann; sin an aṫċuinge rinne sí—a ċeud duine d'iorrfaḋ píosa de'n ṁart g dtaċtfaiḋe é."

Ċuaiḋ an sgeul amaċ tríd an mbaile gu éiriġ an saoṫar léiṫe. Tóraiġeaḋ í, agus lá a na ṁáraċ cuireaḋ í.

'R éis í do ċur ag an roilig, ṫáinig sia a-ḃaile. Ċuaiḋ Mártain agus Conn d'a dtea féin. Ḃí an tráṫnóna ann, an t-am sin, agu ċuir siad a suipéar síos. Nuair ḃí an suipéa iṫte aca agus iad ag dul a codlaḋ, ḃuail sí a dorus agus d'iarr sí a leigean asteaċ.

"Seo an ḃean d'ḟágamar ag an roilig," a san mac, "aiṫniġim a glór, agus tá eagla orm"

"Má 's í, ná leig asteaċ í," ar san t-aṫair.

"Tiucfaiḋ sí asteaċ gan buiḋeaċas dam," a san mac.

D'éiriġ an mac mar sin féin, agus leig s asteaċ í, agus le teannaḋ uaṫḃáis do ḃí ag a mac roimpi ċuaiḋ sé ar cúl an dorais nua d'ḟosgail sé é. Agus 'sé an áit ċuaiḋ si t'réis a leigean asteaċ—suas san tseom ċuig an aṫair, agus ṁarḃ sí an t-aṫair.

Nuair fuair an mac ann san tseomra í, agu

nuair ċualaiḋ sé an sgread do ċuir an t-aṫair as, ruiṫ sé féin amaċ, agus ċuaiḋ sé asteaċ i dteaċín a mbídeaḋ gaḃair agus pocaide gaḃair ann, agus ċuir sé é féin a ḃfolaċ ann sin.

Nuair ḃí an t-aṫair marḃ aici, ċuaiḋ sí ag leanaṁaint an ṁic le n-a ṁarḃaḋ ċoṁ maiṫ leis an aṫair, agus ṫáinig sí go dorus boṫáinín na ngaḃar 'n áit a raiḃ an mac astiġ, aċt nuair ṡaoil sí teaċt asteaċ ṡeas an pocaide roimpi, agus ḃuail sé poc d'á adairc uirri agus ċuir sé amaċ í.

Ċas sí arís, ag teaċt asteaċ, ⁊ an pocaide ann san dorus roimpi, agus gaċ am do ḋeunfaḋ sí iarraiḋ ar ṫeaċt asteaċ do ḃuailfeaḋ an pocaide adairc uirri d'á tiomáin amaċ arís. Lean sí do'n obair sin go dtí a dó a ċlog 'san oiḋċe, agus nuair nár ḃféidir léiṫi teaċt asteaċ b'éigin dí imṫeaċt, ⁊ ḃí an mac sábálta an oiḋċe sin.

Nuair ṫáinig an lá ar maidin, d'imṫiġ an mac leis, ag géir-imṫeaċt uaiṫi—naċ ḃfáġaḋ sí amaċ é, agus ċaiṫ sé an lá ag siúḃal go dtí oiḋċe. Nuair ḃí an oiḋċe ag tuitim, ṫáinig sé asteaċ ar ṡráid feilméir, agus d'iarr sé lóistin air go maidin. Fuair sé sin.

Ḃí sé 'r éis a ṡuipéir agus é ag braṫ ar ḋul a' codlaḋ, an t-am a ṫáinig sí seo do ḃí 'na ḋiaiġ go dtí an geata, agus ṫosaig sí ag tuargaint an ġeata, ag iarraiḋ fáġail asteaċ.

“Gaḃ 'maċ,” ar fear a' tiġe leis an mbuaċaill do ḃí aige, “agus féaċ cia tá ag an ngeata.”

Ġaḃ an buaċaill sin amaċ, agus ṁarḃ sí é.

“Gaḃ amaċ,” ar sé leis an gcailín, “agus féaċ cia sin tá ag an ngeata.”

Ċuaiḋ an cailín amaċ agus ṁarḃ sí í.

“Ó! ná leig aon duine eile amaċ,” ar Conn, “tá fios agamsa cia tá ann; sin ainspiorad atá ag leanaṁaint mo ḋiaiġ, agus ṁarḃóċaḋ sí an doṁan dá mbeurfaḋ sí orra.”

Ḃí faitċios mór ar gaċ uile ḋuine do ḃí in san teaċ nuair ċualaiḋ siad sin, agus ḃí sise amuiġ ag tuairgaint an ġeata, ag taḃairt gaċ uile ḃuille ḋó. Ann sin do sgaoil an feilméar amaċ péire madraiḋ fiaḋaine do ḃí aige, agus ḃí muinntir an tiġe ag éisteaċt le toran na troide sin ar feaḋ na h-oiḋċe, agus le gaċ sgreaḋ agus béic do ċuir siad asta agus iad ag gaḃáil d'á ċéile.

Ar maidin an lae ġlais, fríċ í féin agus an péire madraiḋ marḃ ag an ngeata.

Ḃí náire mór ar Ċonn ann sin, mar ġeall ar an saoṫar a ḃí deunta aige—an cailín agus an buaċaill do ḃeiṫ marḃ mar ġeall air féin. D'ḟág sé teaċ an ḟeilméir agus ṫionntaiġ sé ar ais; agus casaḋ bean ar an mbóṫar ḋó, agus d'ḟiafruiġ sí cá raiḃ sé dul, agus d'innis sé ḋí go raiḃ sé ag filleaḋ aḃaile agus go raiḃ buaċaill agus cailín marḃ mar ġeall air féin. Creidim gur ḃ'í a ṁáṫair féin, d' imṫiġ as a saoġal roiṁe seó, do casaḋ ḋó ann sin. Ṫug sí buideull ḋó agus duḃairt sí leis filleaḋ arís, agus braon d'á raiḃ 'san mbuideull do

ċur i mbeul gaċ duine de'n ḃeirt do marḃaiġeaḋ an oiḋċe roiṁe, agus b'féidir go ndeunfaḋ sé níos fearr iad.

Ċuaiḋ sé ar ais arís go teaċ an feilméir, agus ċuir sé braon as an mbuideull i mbeul an ċailín agus ḟeas sí suas ċoṁ maiṫ agus ḃí sí ariaṁ. Rinne sé an rud ceudna leis an mbuaċaill ann sin. D'ḟág se an feilméir ann sin agus ċuaiḋ sé a-ḃaile go teaċ a aṫar. Ċuir sé an t-aṫair, agus do ċóṁnuiġ sé féin in san teaċ. Ní ṫáinig aon droċ-rud ag cur buaiḋearṫa air ó soin.

II.

RIDIRE NA GCLEAS.*

Ḃí feilméar [no duine-uasal] in san tír, agus ní raiḃ aige aċt aon ṁac aṁáin. Ṫáinig sé seo [Ridire na gCleas] ċuige asteaċ tráṫnóna oiḋċe, agus d'iarr sé lóistin dó féin agus do'n dá-'r-'eug do ḃí i n-éinḟeaċt leis.

"Suaraċ liom mar tá sé agam le t'aġaiḋ," ar san feilméar, "aċt tiúḃraiḋ mé ḋuit é agus dod' ḋá-'r-'eug." Friṫ suipéar réiḋ ḋóiḃ ċoṁ maiṫ a's ḃí sé aige, agus nuair ḃí an suipéar caiṫte, d'iarr an Ridire ar an dá-'r-'eug so éiriġe suas ⁊ píosa gaisgiḋeaċta do ḋeunaṁ do'n ḟear so, ag taisbeánt na ngníoṁarṫa ḃí aca.

D'éiriġ an dá-'r-'eug agus rinneadar gaisgiḋeaċt dó, agus ní ḟaca an duine seo ariaṁ píosa gaisgiḋeaċta mar iad sin. "Maiseaḋ," adeir an duine-uasal, fear an tiġe, "níor ḃfearr liom an oiread so [de ṡaiḋḃreas] 'ná dá mbeiḋeaḋ mo ṁac ionnánn sin do ḋeunaṁ."

"Leig liom-sa é," ar Ridire na gCleas, "go ceann lá agus bliaḋain, agus béiḋ sé ċoṁ maiṫ le ceaċtar de na buaċaillíḃ seo atá agam."

---

* Tá an sgeul so focal ar ḟocal go díreaċ mar do fuaireas agus mar do sgríobas síos é ó ḃeul Ṁártain Ruaiḋ Uí Ġiollarnáṫ (Forde i mBeurla), i gCondae na Gaillime.

"Leigfead," ar san duine-uasal, "aċt go dtiúḃraiḋ tú ar ais ċugam é i gceann na bliaḋna."

"Ó! tiúḃrad," ar Ridire na gclear, "ar ais ċugad é."

Fuiċ ḃréacfast ar maidin, lá ar na ṁárach, dóiḃ, nuair ḃíodar ag dul ag imṫeaċt, agus leig an duine-uasal an mac leó, agus d'ḟan siad amuiġ lá agus bliaḋain.

I gceann an lá agus bliaḋain ṫáinig siad arís a-ḃaile ċuige, agus a ṁac féin i n-éinfeaċt leó. Ḃí sé [ag] faire orra, agus ḃí fáilte rómpa aige, agus ḃí oiḋċe ṁaiṫ aca. Nuair ḃíodar taréis a suipéir, duḃairt Ridire na gclear leis an dá-'r-'eug "éiriġe suas arís ⁊ gaisgiḋeaċt do ḋeunaṁ do'n duine-uasal do ḃí taḃairt an tsuipéir dóiḃ." Anois ḃí a ṁac féin ann, freisin, agus ḃí sé i ngar do ḃeiṫ ċoṁ maiṫ le ceaċtar aca. "Ní'l sé 'na ġaisgiḋeaċ fós ċoṁ maiṫ le mo ċuid-se fear, aċt leig liom-sa é," ar Ridire na gclear, "ar feaḋ lá agus bliaḋain eile."

"Leigfead," ar seisean, "aċt go dtiúḃraiḋ tú ar ais ċugam é i gceann an lá ⁊ bliaḋain." Duḃairt sé go dtiúḃrad.

D'imṫiġ siad leó, an lá ar na ṁárach 'réir biḋ na maidne, agus d'ḟanadar amuiġ lá agus bliaḋain eile. Agus i gceann an lá ⁊ bliaḋain ċonnairc an duine-uasal an coṁluadar ag teaċt ċuige arís. Ṫug sé fáilte agus suipéar dóiḃ, le lúṫġáire iad do ḃeiṫ ar ais arís agus a ṁac leó.

Ċaiṫeadar an suipéar, agus nuair ḃíodar 'réir a suipéir, duḃairt sé le n-a ċuid fear éiriġe suas agus píosa gaisgiḋeaċt do ḋeunaṁ do'n duine-uasal do ḃí taḃairt na gnaoiḋeaṁlaċt dóiḃ. D'éiriġ siad suas, trí fir deug, ⁊ ḃuḋ é a ṁac an fear do b'ḟearr de'n ṁéad sin. Ní raiḃ fear ar biṫ ionnánn ceart do ḃaint dé aċt Ridire na gclear féin.

Deir an duine-uasal, "Ní'l fear ar biṫ aca ionnánn gaisgiḋeaċt do ḋeunaṁ le mo ṁac féin."

"Ní'l, go deiṁin," ar Ridire na gclear, "aon ḟear ionnánn a ḋeunaṁ aċt mise; agus, má leigeann tú ḋaṁ-sa é lá agus bliaḋain eile, béiḋ sé 'na ġaisgiḋeaċ ċoṁ maiṫ liom féin."

"Maiseaḋ, leigfead," ar san duine-uasal, "leigfiḋ mé leat é," adeir sé.

Anois, níor iarr sé air, an t-am so, a ṫaḃairt ar ais arís, mar rinne sé na h-amannta eile, agus níor ċuir sé in a ġearaiḃ é.

I gceann an lá agus bliaḋain, ḃí an duine-uasal ag fanaṁaint agus ag súil le n-a ṁac, aċt ní ṫáinig an mac ná Ridire na gclear. Ḃí an t-aṫair ann sin, faoi imniḋe ṁóir naċ raiḃ an mac ag teaċt a-ḃaile ċuige, agus duḃairt sé: "Pé b'é áit de'n doṁan a ḃfuil sé, caiṫfiḋ mé a ḟáġail amaċ."

D'imṫiġ sé ann sin agus ḃí sé ag imṫeaċt gur ċaiṫ sé trí oiḋċe agus trí lá ag siuḃal. Ṫáinig ann sin asteaċ i n-áit a raiḃ áras breáġ, agus amuiġ anaġaiḋ an dorais ṁóir ḃí trí fir

deug ag bualaḋ báire ann; agus ḟeas sé ag feuċaint ar na trí fearaiḃ deug d'á ḃualaḋ, agus ḃí aon ḟear aṁáin d'á ḃualaḋ le dá-'r-'eug aca. Ṫáinig sé 'san áit a raḃadar, asteaċ in a measg ann sin, agus sé a ṁac féin ḃí ag bualaḋ an ḃáire leis an dá-'r-'eug eile.

Ċuir sé fáilte roiṁ an aṫair ann sin. "Ó! a aṫair," adeir sé, "ní'l aon ḟáġail agad orm. Ní rinne tusa," adeir sé, "do ġnaṫa (gnóḋ) ceart, nuair ḃí tú ag deunaṁ margaiḋ leisean; níor iarr tú, air, mise do ṫaḃairt ar ais ċugad."

"Is fíor sin," adeir an t-aṫair.

"Anois," adeir an mac, "ní ḃfuiġfiḋ tú feuċaint orm anoċt, aċt deunfar trí colaim deug dínn, agus caiṫfiḋear grána coirce ar an urlár, agus déarfaiḋ Ridire na gcleas má aiṫniġeann tú do ṁac orra sin [=in a measg-san] go ḃfuiġfiḋ tú é. Ní ḃéiḋ mise ag iṫe aon ġráin agus béiḋ na cinn eile ag iṫe. Ḃéiḋ mise dul anonn 's anall 's ag bualaḋ prioca in san gcuid eile de na colamaiḃ. Geoḃaiḋ tú do roġa agus déarfaiḋ tú leis gur b'é mé ṫógfas tú. Sin é an coṁarṫa ḃeirim duit, i rioċt go n-aiṫneóċaiḋ tú mise ameasg na gcolam eile, agus má ṫoġann tú go ceart, béiḋ mé agad an uair sin."

D'ḟág an mac é ann sin, agus ṫáinig sé asteaċ in san teaċ, agus ċuir Ridire na gcleas fáilte roiṁe. Duḃairt an duine-uasal go dtáinig sé ag iarraiḋ a ṁic nuair naċ dtug an Ridire ar ais leis é i gceann na bliadna.

"Níor ċuir tú sin in san margaḋ," ar san Ridire; aċt, ó ṫáinig tú ċoṁ fada sin d'á iarraiḋ, caiṫfiḋ sé ḃeiṫ agad, má's féidir leat a ṫógaḋ amaċ." Rug sé asteaċ ann sin é go seomra a raiḃ trí colaim deug ann, agus duḃairt sé leis, a roġa colaim do ṫógaḋ amaċ, agus dá mbuḋ h-é a ṁac féin do ṫógfaḋ sé go dtiucfaḋ leis a ċongḃáil. Ḃí na colaim uile ag piocaḋ na ngrána coirce de'n urlár, aċt aon ċeann aṁáin do ḃí gaḃáil ṫart agus ag bualaḋ prioca ann san gcuid eile aca. Do ṫóg an duine-uasal an ceann sin. "Tá do ṁac gnóṫaiġṫe agad," ar san Ridire.

Ċaiṫ siad an oiḋċe sin buil a [le n-a] ċéile, agus d'imṫiġ an duine-uasal agus a ṁac an lá ar na ṁáraċ agus d'ḟágadar Ridire na gclear. Nuair ḃí siad ag dul a-ḃaile ann sin, ṫáinig siad go baile-mór, agus ḃí aonaċ ann, agus nuair ḃíodar dul asteaċ ann san aonaċ d'iarr an mac ar a aṫair sreang do ċeannaċ agus do ḋeunaṁ aḃastair dó. "Deunfaiḋ mise stail díom féin," adeir sé, "agus díolfaiḋ tú mé ar an aonaċ so. Tiucfaiḋ Ridire na gclear ċugad ar an aonaċ—tá sé do d' leanṁaint anois—agus ceannóċaiḋ sé mise uait. Nuair ḃéiḋear tú 'g am' ḋíol, ná taḃair an t-aḃastar uait, aċt congḃaiġ ċugad féin é, agus [is] féidir liom-sa teaċt ar ais ċugad—aċt an t-aḃastar do ċongḃáil."

Rinne an mac stail dé féin ann sin, agus fuair an t-aṫair aḃastar agus ċuir sé air é.

Ṫarraing sé suas ann sin ar an aonaċ é, agus is gearr do ḃí sé 'na ṡeasaṁ ann sin, nuair ṫáinig Ridire na gcleas ċuige agus d'iarr sé cia ṁéad do ḃeiḋeaḋ ar an stail aige. "Trí ċeud púnta," deir an duine uasal. "Tiúḃraiḋ mise sin duit," deir Ridire na gcleas—ṫiúḃraḋ sé rud ar biṫ ḋó ag súil go ḃfuiġfeaḋ sé an mac ar ais, mar ḃí ḟios aige go maiṫ gur ḃ'é do ḃí ann san stail. "Tiúḃraiḋ mise ḋuit é ar an airgiod sin," ar san duine-uasal, "aċt ní ṫiúḃraiḋ mé an t-aḋastar." "Buḋ ċeart an t-aḋastar do ṫaḃairt," ar san Ridire.

D'imṫiġ an Ridire ann sin agus an stail leis, agus d'imṫiġ an duine-uasal ar a ḃealaċ féin ag dul a-ḃaile. Aċt ní raiḃ sé aċt amuiġ as an aonaċ 'san am a dtáinig an mac suas leis arís. "A aṫair," adeir sé, "tá mé ar fáġail andiú agad, aċt tá aonaċ in a leiṫéid seo d'áit amárac agus raċamaoid asteaċ ann."

An lá ar na ṁárac, nuair ḃíodar ag dul asteaċ ann san aonaċ eile, duḃairt an mac: "Deunfaiḋ mé stail díom féin agus tiucfaiḋ Ridire na gcleas arís dom' ċeannaċ. Tiúḃraiḋ sé airgiod ar biṫ orm a iarrfas tú, aċt cuir in san margaḋ naċ dtiúḃraiḋ tusa an t-aḋastar ḋó." Ṫarraingeadar suas ar an aonaċ ann sin, agus rinne sé stail ḋé féin agus ċuir an t-aṫair aḋastar air, agus is gearr do ḃí sé ann, 'na ṡeasaṁ, nuair ṫáinig Ridire na gcleas ċuige agus d'ḟiafruiġ sé ḋé cia ṁéad do ḃeiḋeaḋ ar an stail aige. "Sé ceud púnta,"

ar san duine-uasal. "Tiúḃraiḋ mise sin duit," adeir sé. "Aċt ní tiúḃraiḋ mé an t-aḋastar duit." "Buḋ ceart an t-aḋastar ṫaḃairt asteaċ 'san margaḋ," ar an Ridire, aċt ní ḃfuair sé é.

D'imṫiġ Ridire na gclear ann sin agus an stail leis, agus d'imṫiġ an duine-uasal ar a ḃealaċ ag dul a-ḃaile, aċt ní raiḃ sé i mbearna a' ċostuim ag dul amaċ as an aonaċ am [nuair] a dtáinig an mac arís suas leis.

"Tá go maiṫ, aṫair," adeir se; "tá an uair seo gnóṫaiġṫe againn, aċt ní'l ḟios agam creud ḋeunfas an lá amáraċ linn. Tá aonaċ in a leiṫeid seó d'áit amáraċ agus tarróngamaoid ann."

Ċuadar mar sin ar an aonaċ an lá ar n-a máraċ, agus rinne an mac stail dé féin, agus ċuir an t-aṫair aḋastar air, agus is gearr do ḃí sé 'na ḟeasaṁ ar an aonaċ i n-am ṫáinig Ridire na gclear arís ċuige. D'ḟiafruiġ an Ridire cia ṁéad do ḃeiḋeaḋ sé ag iarraiḋ ar an stail ḃreáġ sin do ḃí aige in san aḋastar. "Naoi gceud púnta tá mise 'iarraiḋ air," ar san duine-uasal. Níor ḟaoil sé go dtiuḃraḋ sé sin dó. Aċt ní ċongḃóċaḋ airgiod ar biṫ an stail ó'n Ridire. "Tiúḃraiḋ mé sin duit," adeir sé. Ċuir sé a láṁ in a ṗóca agus ṫug sé an naoi gceud púnta dó, agus rug sé ar an stail leis an láiṁ eile, ⁊ d'imṫiġ sé leis ċoṁ luaṫ sin gur ḋearmad an duine-uasal é do ċur in san margaḋ an t-aḋastar ṫaḃairt ar ais dó.

D'fan sé ag súil go ḃfillfeaḋ an mac, aċt níor ḟill sé. Ṫug sé suas é ann sin agus duḃairt sé naċ raiḃ aon ṁaiṫ ḋó trufón (?) [ḃeiṫ ag súil] go bráṫ leis, ná le n-a ṫeaċt ar ais arís go bráṫ.

Ṫug Ridire na gclear ann sin an mac leis, agus ḃí sé taḃairt uile ṡóirt pionnúis agus droċ-úsáide ḋó, agus ní leigfeaḋ sé é ar bord le aon duine ag iṫe a ḃeaṫa, aċt ḃí sé ann sin ceangailte, agus an lá leigfeaḋ sé na gais-giḋiġ eile amaċ, ní leigfeaḋ se eisean leó. Ḃí sé seal fada mar sin, agus Ridire na gclear ag cur droċ-ṁeas air agus ag taḃairt uile ṡóirt pionnúis dó.

Ṫuit sé amaċ gur imṫiġ Ridire na gclear an lá so as baile, agus d'fágḃaiḋ sé eisean in san ḃfuinneóg is áirde 'san teaċ, 'n áit naċ raiḃ rud ar biṫ le fáġail aige; agus é ceangailte ann sin, ṡuas i n-áirde. Agus nuair ḃí h-uile duine imṫiġṫe ann sin, agus gan ar an t-sráid aċt é féin agus an cailín, d'iarr sé deoċ uisge, i n-ainm Dé, ar an gcailín. Duḃairt an cailín go mbeiḋeaḋ faitċios uirri dá ḃfáġaḋ a máiġistir amaċ í, go marḃóċaḋ sé í.

"Ní ċloisfiḋ duine ar biṫ go deó é," adeir sé. "Ná bíoḋ faitċios ar biṫ ort. Ní mise innseóċas [= inneósas] dó é." Ṫug sí suas an deoċ uisge ċuige ann sin, agus nuair ċuir sé a ċloigionn in san uisge, ag ól an uisge, rinne sé eascon dé féin agus ċuaiḋ sé síos in san soiṫeaċ. Ḃí sroṫán beag uisge taoḃ amuiġ

de'n dorus ḃí ag riṫ go ndeaċaiḋ sé asteaċ 'n san aḃainn, agus ċaiṫ sí amaċ in san sroṫán gaċ a raiḃ d'ḟuiġleaċ 'san soiṫeaċ aici. Ḃí seisean ag imṫeaċt ann sin agus é 'na eascuin in san aḃainn, ag tarraingt a-ḃaile.

Nuair ṫáinig Ridire na gclear a-ḃaile, ċuaiḋ sé suas go ḃfeicfeaḋ sé an fear d'ḟág sé ceangailte, agus ní ḃfuair sé é roiṁe ann. D'ḟiafruiġ sé de'n ċailín ar airiġ sí é ag imṫeaċt. Dúḃairt an cailín nár airiġ, aċt go dtug sí féin braon uisge fuar ċuige.

"Agus cá 'r ċuir tú an fuiġleaċ do ḃí agad?" adeir sé.

"Ċaiṫ mé 'san sroṫán amaċ é," ar sise.

"Tá sé imṫiġṫe 'na eascuin in san aḃainn," adeir se. "Gleusaiġiḋ suas," adeir sé, leis an dá-'r-'eug gaisgiḋeaċ, "go leanfamaoid é."

Rinneadar dá ṁadaiḋ deug uisge ḋíoḃ féin agus leanadar in san aḃainn é; agus nuair ḃíodar ag teaċt suas leis in san aḃainn d'éiriġ sé 'na eun as an aḃainn in san aér.

Nuair fuair siad sin amaċ gur imṫiġ sé as an aḃainn, rinneadar dá ṡeaḃac deug díoḃ féin, agus d'imṫiġeadar andiaiġ an éin—fuiseóg do rinne sé ḋé féin—agus ḃíodar ag teaċt suas leis.

Nuair fuair sé iad ag teannaḋ leis, agus naċ raiḃ sé ionnánn dul uaṫa, ḃí faitċios mór air. Ḃí bean ag cáṫaḋ amuiġ ar ṗáirc ḃáin. Ṫuirling sé 'nuas ar an aér, ó beiṫ 'na eun, i ngar do'n ċoirce, ⁊ rinne sé grána coirce ḋé féin.

Ṫuirling siad féin 'na ḋiaiġ agus rinneadar dá ċearc-francaċ deug díoḃ féin [agus ḃí an Ridire 'na ċoileaċ-francaċ]. Ṫosaiġeadar ag iṫe an ċoirce ann sin agus ṡaoil siad é ḃeiṫ iṫte aca, aċt ní raib. Ḃí siad ag iṫe an ċoirce go raiḃ siad i ngar do ḃeiṫ sásta.

Nuair ṁeas seisean go raiḃ a sáiṫ iṫte aca, ⁊ naċ raḃadar ionnánn mórán eile do ḋeunaṁ, d'éiriġ sé suas agus rinne sé sionnaċ dé féin, agus ḃain sé an cloigionn de'n dá ḟrancaċ deug agus de'n ċoileaċ.

Ḃí cead aige dul a-ḃaile d'á aṫair ann sin nuair ḃíodar uile marḃ aige. Agus sin deireaḋ Ridire na gCleas.

III.

AN BUAĊAILL DO ḂÍ A ḂFAD AR A ṀÁṪAIR.*

A ḃfad ó ṡoin ḃí lánaṁain pósta dar ḃ'ainm Pádraig agus Nuala Ní Ċiaraċáin. Ḃíḋeadar bliaḋain agus fiċe pósta gan aon ċlann do ḃeiṫ aca, agus ḃí brón mór orra, mar naċ raiḃ aon oiḋre aca le na gcuid ṡaiḋḃris d'ḟágḃáil aige. Ḃí dá acra talṁan, bó, agus péire gaḃar aca, agus ḃí tuairm aca go raḃadar saiḋḃir.

Aon oiḋċe aṁáin, ḃí Pádraig teaċt a-ḃaile ó ṫeaċ duine ṁuintiriġ, agus nuair ṫáinig sé ċoṁ fada leis an roilig ṁaoil, ṫáinig sean duine liaṫ amaċ ⁊ duḃairt, "Go mbeannaiġiḋ Dia ḋuit." "Go mbeannaiġ' Dia 'gus Muire ḋuit," ar Pádraig. "Cad atá ag cur bróin ort?" ar san sean duine. "Ní'l mórán go deiṁin," ar Pádraig; "ní ḃéiḋ mé a ḃfad beó, agus ní'l mac 'ná inġean le caoineaḋ mo ḋiaiġ nuair ġeoḃar mé bás." "B'éidir naċ mbéiḋṫeá mar sin," ar san sean-duine. "Faraoir! béiḋeaḋ," ar Pádraig; "táim bliaḋain agus fiċe pósta, agus ní'l aon ċosaṁlaċt fós." "Glac m'ḟocal-sa go mbéiḋ mac óg ag do ṁnaoi, trí ráiṫe ó'n oiḋċe anoċt." Ċuaiḋ

* Ó ḟear dar b'ainm Bláca, i n-aice le Baile-an-Róba, i gCondae Ṁuiġ-Eo.

Pádraig a-ḃaile, lúṫġáireaċ go leór, agus d'innis an sgeul do Nuala. “Ara! ní raiḃ in san t-sean duine aċt gogaille, do ḃí ag deunaṁ magaiḋ fút,” ar Nuala. “Is maiṫ an sgeuluiḋe an aimsir,” ar Pádraig.

Ḃí go maiṫ agus ní raiḃ go h-olc. Seal má (sul) ndeaċaiḋ leiṫ-ḃliaḋain ṫart, ċonnairc Pádraig go raiḃ Nuala dul oiḋre do ṫaḃairt dó, agus ḃí bród mór air. Ṫosuiġ sé ag cur na feilme i n-órduġaḋ, agus ag fágḃáil gaċ niḋ réiḋ le h-aġaiḋ an oiḋre óig. An lá ṫáinig tinneas cloinne ar Nuala, ḃí Pádraig ag cur crainn óig a láṫair dorais an tiġe. Nuair ṫáinig an sgeul ċuige go raiḃ mac óg ag Nuala, ḃí an oiread sin lúṫġáire air gur ṫuit sé marḃ le tinneas croiḋe.

Ḃí brón mór ar Nuala, agus duḃairt sí leis an naoiḋeanán:

“Ní ċoisgfiḋ mé ṫú óm' ċíċ go mbéiḋ tú ionánn an crann do ḃí d' aṫair ag cur nuair fuair sé bás do ṫarraing as na fréaṁaiḃ.”

Tugaḋ Páidín ar an naoiḋeanán, agus ṫug an ṁáṫair cíoċ dó go raiḃ sé seaċt mbliaḋna d'aois. Ann sin ṫug sí amaċ é le feuċaint an raiḃ sé ionánn an crann do ṫarraing, aċt ní raiḃ. Níor ċuir sin aon droċ-ṁeisneaċ ar an ṁáṫair. Ṫug sí asteaċ é, agus ṫug cíoċ seaċt mbliaḋna eile dó, agus ní raiḃ aon buaċaill in san tír ionánn teaċt suas leis i n-obair.

Faoi ċeann deiriḋ na ceiṫre bliaḋna deug

ṫug a ṁáṫair amaċ é le feuċaint an raiḃ sé ionánn an crann do ṫarraing, aċt ní raiḃ, mar ḃí an crann i n-íṫir ṁaiṫ, agus ag fás go mór. Níor ċuir sin aon droċ-ṁisneaċ ar an ṁáṫair.

Ṫug sí cíoċ seaċt mbliaḋna eile ḋó, agus faoi ċeann deiriḋ an ama sin, ḃí sé ċoṁ mór agus ċoṁ láidir le faṫaċ.

Ṫug an ṁáṫair amaċ é agus duḃairt: "Mur (muna) ḃfuil tú ionánn an crann sin do ṫarraing anois, ní ṫiúḃraiḋ mé aon ḃraon eile cíċe ḋuit." Ċuir Páidín smugairle ar a láṁaiḃ, agus fuair greim ar ḃonn an ċrainn. An ċeud-iarraiḋ do ṫug se, ċrait sé an talaṁ seaċt bpéirse ar gaċ taoiḃ ḋé, agus leis an dara iarraiḋ ṫóg sé an crann as na fréaṁaiḃ, agus timċioll tonna de ċréafóig leis. "Gráḋ mo ċroiḋe ṫú," ar san ṁáṫair; "is fiú cíoċ bliaḋain agus fiċe ṫú." "A ṁáṫair," ar Páidín, "d'oibriġ tú go cruaiḋ le biaḋ agus deoċ do ṫaḃairt daṁ-sa ó rugaḋ mé, agus tá sé i n-am dam anois rud éigin do ḋeunaṁ duit-se in do ṡean-laeṫiḃ. Is é seo an ċeud-ċrann do ṫarraing mé, agus deunfaiḋ mé maide láiṁe ḋam féin dé." Ann sin fuair sé sáḃ agus tuaġ, agus ġearr an crann, ag fágḃáil timċioll fiċe troiġ de'n ḃonn, agus ḃí cnap air ċoṁ mór le túr de na sean túraiḃ do ḃíḋeaḋ i n-Eirinn an t-am sin. Ḃí ór cionn tonna meaḋaċain in san maide láiṁe nuair ḃí se gleusta ag Páidín.

Ar maidin, lá ar na ṁáraċ, fuair Páidín

greim ar a ṁaide, d'fág a ḃeannaċt ag a ṁáṫair, agus d'imṫiġ ag tóruiġeaċt seirḃíse. Ḃí sé ag siúḃal go dtáinig sé go caisleán Ríġ Laiġean. D'fiafruiġ an ríġ ḋé cad do ḃí sé 'iarraiḋ. "Ag iarraiḋ oibre, má sé do ṫoil," ar Páidín. "Ḃfuil aon ċeird agad?" ar san ríġ. "Ní'l," ar Páidín, "aċt tig liom obair ar biṫ dá ndearnaiḋ fear ariaṁ ḋeunaṁ." "Deunfaiḋ mé margaḋ leat," ar san ríġ; "má ṫig leat h-uile níḋ a ordóċas mise ḋuit a ḋeunaṁ ar feaḋ sé mí, ḃeurfaiḋ mé do ṁeaḋaċan féin d'ór ḋuit, agus m'inġean mar ṁnaoi-ṗósta; aċt muna dtig leat gaċ níḋ do ḋeunaṁ, caillfiḋ tú do ċeann." "Táim sásta leis an margaḋ sin," ar Páidín. "Téiḋ asteaċ 'san sgioból, agus bí ag bualaḋ coirce do na ba (buaiḃ) go mbéiḋ do ċeud-ṗronn réiḋ."

Ċuaiḋ Páidín asteaċ agus fuair an súiste, aċt ní raiḃ an súistín aċt mar ṫráiṫnín i láiṁ Ṗádraig, agus duḃairt sé leis féin, "Is fearr mo ṁaide-láiṁ' 'ná an gleus sin." Ṫosaiġ sé ag bualaḋ leis an maide-láiṁ' agus níor ḃfad go raiḃ an méad do ḃí in san sgioból buailte aige. Ann sin ċuaiḋ sé amaċ in san ngarḋa, agus ṫosuiġ ag bualaḋ na stáca coirce agus cruiṫneaċta, gur ċuir sé cíṫeanna gráin ar feaḋ na tíre. Ṫáinig an ríġ amaċ agus duḃairt, "Coisg do láṁ, adeirim, no sgriosfaiḋ tú mé. Téiḋ agus beir cúpla buiceud uisge ċum na searḃḟóġantaiḋ ar an loċ úd ṡíos, agus béiḋ an leite fuar go leór nuair

ṫiucfas tú ar ais." D'ḟeuċ Páidín ṫart, agus ċonnaic sé dá ḃáirille mór folaṁ, le cois ḃalla. Fuair sé greim orra, ceann aca in gaċ láiṁ, ċuaiḋ ċum an loċa, agus ṫug iad líonta go cúl dorais an ċaisleáin. Ḃí iongantas ar an ríġ nuair ċonnaic sé Pádraig ag teaċt, agus duḃairt sé leis: "Téiḋ isteaċ; tá an leite réiḋ duit." Ċuaiḋ Páidín isteaċ, agus ċuaiḋ an ríġ ċum Daill ġlic do ḃí aige, agus d'innis sé ḋó an margaḋ do rinne sé le Páidín, agus d'ḟiafruiġ sé ḋé, creud do buḋ ċóir ḋó ṫaḃairt le deunaṁ do Ṗáidín. "Abair leis dul síos agus an loċ do ṫaoḋmaḋ, agus é do ḃeiṫ deunta aige seal má dtéiḋ an ġrian faoi, an tráṫnóna so."

Ġáir an ríġ ar Ṗáidín agus duḃairt leis: "Taoḋm an loċ sin síos, agus bíoḋ sé deunta agad seal má dtéiḋ an ġrian faoi an tráṫnóna so." "Maiṫ go leór," ar Páidín; "aċt cia an áit a ċuirfeas mé an t-uisge?" "Cuir in san ngleann mór atá i ngar do'n loċ é," ar san ríġ. Ní raiḃ idir an ngleann an loċ aċt sgonsa, agus ḃíḋeaḋ na daoine ag deunaṁ bóṫair-coise ḋé. Fuair Páidín buiceud, picóid, agus láiḋe, agus ċuaiḋ ċum an loċa. Ḃí bonn an ġleanna coṫrom le bonn an loċa. Ċuaiḋ Páidín isteaċ 'san ngleann agus rinne poll isteaċ go bonn an loċa. Ann sin ċuir sé a ḃeul ar an bpoll, ṫarraing anál fada, agus níor ḟág sé braon uisge, iasg, ná bád in san loċ, nár ṫarraing sé amaċ leis an anál sin,

agus nár ċuir sé asteaċ 'sa' ngleann. Ann sin ḋún sé suas an poll.

Nuair d'ḟeuċ an ríġ síos, ċonnaic sé an loċ ċoṁ tirm le bois do láiṁe, agus níor ḃfad go dtáinig Páidín ċuige agus duḃairt, "Tá an obair sin ċríoċnuiġṫe; cad deunfas mé duit anois?" "Ní'l aon rud eile le deunaṁ agad andiú, aċt béiḋ neart agad le deunaṁ amáraċ." An oiḋċe sin, ċuir an ríġ fios ar an nDall glic, agus d'innis dó an ċaoi ar ṫaoḋm Páidín an loċ, agus naċ raiḃ fios aige creud do ḃéarfaḋ sé ḋó le deunaṁ. "Tá ḟios agam-sa an niḋ naċ mbéiḋ sé ionánn a ḋeunaṁ: ar maidin amáraċ, taḃair sgríḃinn dó ċum do ḋearḃráṫar i nGaillim. Abair leis dá ḟiċid tonna cruiṫneaċta do ṫaḃairt ċugad, agus do ḃeiṫ ar ais ann so faoi ċeann ceiṫre uaire ar ḟiċid. Taḃair an trean-láir agus a cáirt dó, agus tig leat ḃeiṫ cinnte naċ dtiucfaiḋ sé ar ais." Ar maidin, lá ar na ṁáraċ, ġáir an ríġ Páidín, agus ṫug an sgríḃinn dó, agus duḃairt leis: "Fáġ an láir agus an ċáirt agus téiḋ go Gaillim. Taḃair an sgríḃinn seo dom' ḋearḃráṫair, agus abair leis dá ḟiċid tonna cruiṫneaċta do ṫaḃairt duit, agus bí ar ais ann so faoi ċeann ceiṫre uaire ar ḟiċid."

Fuair Páidín án láir agus an ċáirt, agus ċuaiḋ ar an mbóṫar. Ní raiḃ an láir ionánn níos mó 'ná ceiṫre míle san uair do ṡiúḃal. Ċeangail Páidín an láir ar an gcáirt, ċuir ar a ġualainn é, agus as go bráṫ léis, tar ċnocaiḃ

agus gleanntaiḃ, go ndeaċaiḋ sé go Gaillim. Ṫug sé an litir do ḋearḃráṫair an ríġ, fuair an ċruiṫneaċt, agus ċuir ar an gcáirt é. Nuair ċuir sé an láir faoi an gcáirt, rinneaḋ dá leiṫ d'á druim. Ċuir Páidín an ċruiṫneaċt in san sgioból. Nuair ċuaiḋ muinntir an ċaisleáin 'na gcodlaḋ, ċuaiḋ Páidín ċum an ċuain, agus níor ḟág sé slaḃra ar an loingeas nár ṫug sé leis. Ann sin róṁair sé faoi an sgioból, ċeangail na slaḃraċa timċioll air, agus as go bráṫ leis, agus an sgioból agus gaċ a raiḃ ann ar a ḋruim Ċuaiḋ sé tar cnoċaiḃ agus gleanntaiḃ, agus níor stop gur ḟág sé an sgioból i láṫair ċaisleáin an ríġ. Ḃí laċain, cearca, agus géiḋeaċa in san sgioból. Ar maidin go moċ, d'ḟeuċ an ríġ amaċ as a ṡeomra, agus creud d'ḟeicfeaḋ sé aċt sgioból a ḋearḃráṫair. "M'anam ó'n diabal," ar san ríġ, "sé sin an fear is iongantaiġe 'san doṁan." Ṫáinig sé anuas agus fuair sé Páidín agus a ṁaide in a láiṁ, 'na ṡeasaṁ le cois an sgiobóil. "An dtug tú an ċruiṫneaċt ċugam?" ar san ríġ, "Ṫugas," ar Páidín, "aċt tá an trean láir marḃ." Ann sin d'innis sé do'n ríġ gaċ níḋ d'á ndearnaiḋ sé ó d'imṫiġ sé go dtáinig sé ar ais.

Ní raiḃ fios ag an ríġ creud do ḋeunfaḋ sé, agus d'imṫiġ sé ċum an Ḋaill Ġlic, ⁊ duḃairt leis, "Mur (muna) n-innsiġeann tú ḋam níḋ naċ mbéiḋ an fear sin ionnán a ḋeunaṁ, bainfiḋ mé an ceann díot." Smuain an Dall Glic

tamall agus duḃairt, "Abair leis go ḃfuil do ḋearḃráṫair i n-ifrionn, agus go mbuḋ ṁaiṫ leat amarc do ḃeiṫ agad air, agus abair leis é do ṫaḃairt ċugad, go mbéiḋ amarc agad air; nuair a ġeoḃas siad i n-ifrionn é, ní leigfiḋ siad dó teaċt as air."

Ġáir an ríġ Páidín agus duḃairt leis, "Tá ḋearḃráṫair ḋam i n-ifrionn, ⁊ taḃair ċugam é, go mbéiḋ amarc agam air." "Cia an ċaoi aiṫneóċaiḋ mé do ḋearḃráṫair amears na ndaoine eile atá 'san áit sin?" ar Páidín. "Tá fiacail ḟada i gceart-lár a ċarbaid uaċtaraiġ," ar san ríġ. Ċuir Páidín smugairle ar a ṁaide, buail an bóṫar, ⁊ níor ḃfad go dtáinig sé go geata ifrinn. Ḃuail sé buile ar an ngeata do ċuir isteaċ amears na ndiaḃal é, agus siúḃal sé féin isteaċ 'na ḋiaiġ. Nuair ċonnairc Belsibúb é ag teaċt, ṫáinig faitċios air, agus d'ḟiafruiġ sé ḋé creud do ḃí a' teastál uaiḋ. "Ḋearḃráṫair Ríġ Laiġean atá a' teastál uaim," ar Páidín. "Pioc amac é," arsa Belsibúb. D'ḟeuċ Páidín ṫart, aċt fuair sé níos mó ná dá ḟiċid fear a raiḃ fiacail ḟada i gceart-lár a gcarbaid uaċtaraiġ aca. "Ar faitċios naċ mbeiḋeaḋ an fear ceart agam," ar Páidín, "tiománfaiḋ mé an t-iomlán aca liom, agus tig leis an ríġ a ḋearḃráṫair ṗiocaḋ asta." Ṫiomáin sé dá ḟiċid aca amaċ roiṁe, agus níor stop go dtáinig sé i láṫair ċaisleáin an ríġ. Ann sin ġáir sé an ríġ, ⁊ duḃairt leis, "Pioc amaċ do ḋearḃráṫair as na fir (fearaiḃ) seo."

Nuair d'ḟeuċ an ríġ ⁊ ċonnairc sé na diaḃail agus aḋarca orra, ḃí faitċios air, sgreaḋ sé ar Ṗáidín agus duḃairt, "Taḃair ar ais iad." Ṫosuiġ Páidín 'gá mbualaḋ le na ṁaide, gur ċuir sé ar ais go h-ifrionn iad. Ċuaiḋ an ríġ ċum an Ḋaill Ġlic, agus d'innis dó an níḋ do rinne Páidín, agus duḃairt leis, "Ní ṫig leat innsint dam aon níḋ naċ ḃfuil sé ionánn a ḋeunaṁ, agus caillfiḋ tú do ċeann ar maidin amáraċ." "Taḃair iarraiḋ eile ḋam," ar san Dall Glic, "agus ní ḃéiḋ an Connaċtaċ a ḃfad beó. Ar maidin amáraċ, abair leis an tobar atá i láṫair an ċaisleáin do ṫaoḋmaḋ; bíoḋ fir réiḋ agad, agus nuair do ġeoḃas tú síos in san tobar é, abair leis na fir (fearaiḃ) an ċloċ ṁuilinn atá le cois an ḃalla do ċaṫaḋ síos 'na ṁullaċ, agus marḃóċaiḋ sin é."

Ar maidin, lá ar na ṁáraċ, ġáir an ríġ Páidín agus duḃairt leis: "Téiḋ agus taoḋm an tobar sin atá i láṫair an ċaisleáin, agus nuair a ḃéiḋeas sé deunta agad, ḃeurfaiḋ mé hata nuaḋ ḋuit—is suaraċ an cáibín é sin atá ort." Ḃí na fir réiḋ ag an ríġ le Páidín boċt do ṁarḃaḋ, dá ḃfeudfaḋ siad é. Ċuaiḋ Pádraig go bruaċ an tobair, luiḋ síos ar a ḃeul faoi, agus ṫosuiġ ag tarraing an uisge asteaċ in a ḃeul, agus dá sgártaḋ amaċ uaiḋ arís go raiḃ an tobar ionnann agus tirm aige. Ḃí roinn beag i mbonn an tobar naċ raiḃ taoḋmṫa, agus ċuaiḋ Pádraig síos le na tirmiuġaḋ. Ṫáinig na fir leis an gcloiċ ṁóir

ṁuilinn agus ċaiteadar síos ar ṁullaċ Ṗáidín é. Ḃí an poll do ḃí i lár na cloiċe go díreaċ ċoṁ mór le ceann Ṗáidín, agus ṡaoil sé gur b' é an hata nuaḋ do ċaiṫ an ríġ síos ċuige, agus ġlaoḋ sé suas: "Táim buiḋeaċ díot, a ṁáiġistir, ar son an hata nuaiḋ." Ann sin ṫáinig sé suas leis an gcloiċ ṁuilinn ar a ċeann. Ḃí bród mór aige as an hata nuaḋ. Ḃí iongantas ar an ríġ ⁊ ar h-uile ḋuine eile, nuair ċonnairc siad Páidín leis an gcloiċ ṁuilinn ar a ċeann.

Ḃí ḟios ag an ríġ naċ raiḃ aon ṁaiṫ ḋó aon niḋ eile do ṫaḃairt do Ṗáidín le deunaṁ, agus duḃairt sé leis, "Is tú an searḃḟóġanta is fearr do ḃí agam ariaṁ; ní'l aon níḋ eile agam duit le deunaṁ, agus tar liom-sa, go dtugaiḋ mé do ṫuarastal duit. Ní'l m'inġean sean go leór le pósaḋ, aċt nuair a ḃéiḋeas sí bliaḋain agus fiċe d'aois, tig leat í do ḃeiṫ agad." "Ní'l d'inġean a' teastál uaim," ar Páidín. Ṫug an ríġ é ċum an ċiste, an áita raiḃ go leór óir, agus duḃairt leis: "Ḃain díot do hata nuaḋ, agus téiḋ asteaċ 'sa' sgála." "Go deiṁin, ní ḃainfiḋ mé mo hata díom; ḃronn tusa orm é," ar Páidín; "ḃeiḋeaḋ sé ċoṁ maiṫ duit mo ḃrísde do ḃaint díom." Ní raiḃ an oiread óir agus a ṁeaḋóċaḋ hata Ṗáidín, aċt ṡocruiġ an ríġ leis ag taḃairt dó dá ṁála óir. Ċuir Páidín ceann aca faoi gaċ ascall, fuair greim ar a ṁaide, an hata nuaḋ ar a ċeann, agus as go bráṫ leis, tar cnocaiḃ agus gleantaiḃ, go dtáinig sé a-ḃaile.

Nuair ċonnairc daoine an ḃaile Páidín ag ceaċt leis an gcloiċ ṁuilinn ar a ċeann ḃí iongantas mór orra; aċt nuair ċonnairc an ṁáṫair an dá ṁála óir, buḋ ḃeag nár ṫuit sí marḃ le lúṫġáire. Ṫosuiġ Páidín, agus ċuir sé teaċ breáġ ar bonn dó féin, agus d'á ṁáṫair. Rinne sé ceiṫre leiṫ (leaṫanna) de'n hata nuaḋ, agus rinne cloċa cúinne ḋíoḃ do'n teaċ. Ċongḃuiġ sé a ṁáṫair mar ṁnaoi uasail go ḃfuair sí bás le sean-aois. Ċaiṫ sé féin beaṫa ṁaiṫ i ngráḋ Dé agus na gcómarsan.

IV.

CARBAD CRUAIḊ, COS LUAṪ, IOSCAD LÁIDIR, ⁊ GIOLLA GAN SÚILIḂ.*

In san aimsir ársa, a-ḃfad ó ṡoin, ḃí sean ḃean 'na cóṁnuiḋe i mbaile beag a-ḃfogus do Loċ Measg. Ḃí sí pósta le bliaḋaintaiḃ gan clann do ḃeiṫ aici. Aon tráṫnóna aṁáin, ċuaiḋ sí le crúisgín uisge d'ḟáġail ar tobar beag do ḃí ag bonn sgeiċ ar ṫaoiḃ an ḃóṫair i ngar do 'n tiġ. Nuair ḃí an crúisgín líonta aici, ċonnairc sí sean ḃean 'na suiḋe ar ġeug de'n sgeaċ agus í ag ciaraḋ a cinn ós cionn an tobair.

"Go deiṁin," arsa Máire Ruaḋ (b'é sin ainm na mná), "buḋ ċóir ḋuit áit éigin eile d'ḟáġail le do ċeann do ċiaraḋ gan ḃeiṫ ag salúġaḋ an tobair."

"A Ṁáire," ar san tsean ḃean, "rinne mé sin le caint do ḃaint asad; is fada mé ag iarraḋ cainte leat."

"Créad tá agad le ráḋ liom?" ar san Máire Ruaḋ.

"Tá tú a-ḃfad pósta gan cloinn, agus tá tú féin agus do ċéile aosta, agus b'éidir go mbuḋ ṁaiṫ leat clann do ḃeiṫ agad."

---

* Fear darab ainm Doiminic O Cáṫasaiġ ó Ċáṫair-na-Mart d'innis an sgeul so do Ṗróinsias O Conċuḃair i mB'L'áṫluain ó a ḃfuair mise é.

"Ní'l aon níḋ 'san doṁan do b'ḟearr liom," arsa Máire Ruaḋ ní Ċiarḃáin.

"Naoi míosa ó'n lá so, béiḋ clann agad," ar san tsean-ḃean, "agus cuirfiḋ siad iongantus ar an doṁan; aċt ná h-innis d'aon neaċ go ḃfacaiḋ tú mise."

Is doiliġ le bean (mnaoi) rún do ċongḃáil, aċt ċongḃaiġ Máire Ruaḋ an rún so, ciḋ gur beag nár ṗleursg sí leis. Faoi ċeann naoi mí, ṫáinig tinneas cloinne uirri, agus 'san am ceudna ġlac Diarmuid, a fear, pian in a ċroiḋe agus ṫuit sé marḃ; aċt ní ċualaiḋ Máire sgeul ar ḃás Ḋiarmuda, óir ḃí sí ró ṫinn, agus ḃí faitċios ar na mnáiḃ do ḃí ag freastal uirri go ngoillfeaḋ an ḋroċ-nuaiḋeaċt uirri. Timċioll an ṁeaḋon-oiḋċe, ċualaiḋ na mná freastail gáir ṁór, agus riṫ siad amaċ le feuċaint cad é áḋḃar na gáire. Ní ḟacaiḋ siad aon níḋ, aċt nuair ṫáinig siad ar ais ḃí ceaṫrar mac ag Máire Ruaḋ. Ḃí iongantus mór ar na mnáiḃ-freastail agus ar h-uile ḋuine eile do ḃí in san mbaile beag. Aċt nuair ċuaiḋ na mná leis na naoiḋeanáin do niġe, buḋ ṁóiḋe a n-iongantas go mór. Ṡaoil siad i dtosaċ go raiḃ aon aca gan súiliḃ, aċt ċonnairc siad gan ṁoill go raiḃ aon tsúil ḃeag aige i gcúl a ċinn, agus gan súil ar biṫ aige in a eudan.

D'ḟás na dearḃráiṫreaċa suas, aċt níor ḟás aon ḟiacal i gcarbad fir aca, ciḋ go raiḃ a ċarbad ċom cruaiḋ le iarann, agus ṫug na

daoine Carbad Cruaiḋ air. Ḃí fear eile aca do bí ċoṁ cos-luaṫ sin nár ḟág sé geirrḟiaḋ timċioll na h-áite nár ġaḃ sé, agus ġáir na daoine Cos-Luaṫ air. An treas dearḃráṫair—ḃí Iorgad ċoṁ láidir sin air, go leagfaḋ sé balla le buille ḋí, agus ġáir na daoine Iorgad Láidir air. Buḋ iad so na h-ainmneaċa do ḃí ar ċeaṫrar cloinne Ṁáire Ruaiḋe,—Carbad Cruaiḋ, Cos Luaṫ, Iorgad Láidir, agus Giolla gan Súilib.

In san am so, ḃí Tomás Fuilteaċ de Búrca 'na ċóṁnuiḋe i gcaisleáin i Loċ Measg. Is cinnte go raiḃ cúṁaċt draoiḋeaċta aige agus gur ṁarḃ sé cuid mór d'uaislib na tíre. Aon lá aṁáin, ḃí Tomás Fuilteaċ agus a ḃeirt dearḃráṫair ag teaċt trid an mbaile beag in ar ċóṁnaiġ Máire Ruaḋ, agus ċonnairc sé na ceiṫre dearḃráiṫreaċa. "Cad is ainm duit, a ḃuaċaill?" ar seisean.

"Carbad Cruaiḋ," ar san buaċaill.

"Cad fáṫ ar tugaḋ an t-ainm sin ort?" ar sa Tomás Fuilteaċ.

"Mar nár ḟás aon ḟiacal im' ċarbad riaṁ, agus tá sé ċoṁ cruaiḋ le iarann," ar san buaċaill.

"Feuċ an dtig leat mo ṁaide ḃriseaḋ le do ċarbad," arsa Tomás Fuilteaċ, agus ṡeaċaid sé a ṁaide ḋó.

Ċuir Carbad Cruaiḋ an maide in a ḃeul, agus ḃain sé píosa as; ḃain sé giota anḋiaiġ

giota as, go raiḃ fiċe píosa deunta aige de 'n ṁaide.

“Mo ċóinsias!” ar Tomás Fuilteaċ. “Ní breug Carbad Cruaiḋ do ṫaḃairt ort. Cad is ainm duit-sé?” ar sé ann sin, leis an dara buaċaill.

“Iosgad Láidir,” ar seisean.

“Cad fáṫ ar tugaḋ an t-ainm sin ort, a ṁic?”

“Mar ṫig liom balla cloiċe do leagan le buille de m' iosgaid,” ar seisean.

“Feuċ an dtig leat an balla sin ar ṫaoiḃ an ḃóṫair do leagan,” arsa Tomás Fuilteaċ.

“Tig liom go maiṫ,” ar san buaċaill, “aċt dá leagfainn é, do ḃuailfeaḋ mo ṁáṫair mé.”

“Raċaiḋ mise i mbannaiḋ naċ leagfaiḋ sí láṁ ort,” arsa Tomás Fuilteaċ.

Ċuaiḋ sé ċum an ḃalla ann sin, agus ṫug buille d'á iosgaid dó, do leag níos mó 'ná péirse dé.

“Dar m'ḟocal, ní breug é Iosgad Láidir do ġairm ort-sa,” arsa Tomás Fuilteaċ. Ann sin, d'ḟiafruiġ sé de'n tréas buaċaill cad é an t-ainm do ḃí air.

“Cos Luaṫ,” ar san buaċaill.

“Cad ċuige fuair tú an t-ainm sin?”

“Mar naċ ḃfuil geirrfiaḋ i ḃfóigreaċt fiċe míle ḋuit naċ ngeóḃainn.”

“An ḃfeudfá riṫ anaġaiḋ mo ċapaill-se?” arsa Tomás Fuilteaċ.

“D'ḟeudfainn, agus ní a-ḃfad do ḃeiṫinn 'gá ḟágḃáil mo ḋiaiġ,” ar san Cos Luaṫ.

"Feicfimid sin," ar seisean; "is míle é go dtí an crois-bóṫar, agus má ṫéiḋeann tú ann sin agus ar ais róṁam-sa, ḃeurfaiḋ mé seaċt n-acra talṁan duit gan cíos, fad do ḃeaṫa; agus má ḃíḋim-se ar m'ais roṁad-sa, béiḋ mé dod' ḃualaḋ go mbéiḋ mé tuirseaċ."

"Is margaḋ é," ar Cos Luaṫ.

D'imṫiġ an ḃeirt in a sean-rása, aċt ḃí Cos Luaṫ ag an gcrois-bóṫar seal má (sul) raiḃ Tomás Fuilteaċ leaṫ-ḃealaiġ. Nuair ṫáinig sé suas le Cos Luaṫ, duḃairt sé, "Tá an geall gnóṫaiġṫe agad, siuḃalfamaoid ar ais."

Nuair ṫáinig siad ar ais, d'ḟiafruiġ sé de'n buaċaill eile cad é an t-ainm do ḃí air-sean.

"Giolla gan Súiliḃ," ar seisean. "Naċ bfeiceann tú naċ bfuil súil agam mar duine eile, aċt tá súilín beag ġeur agam i gcúl mo ċinn, agus tig liom an rud atá fiċe míle uaim d'ḟeiceál léiṫe. Feicim fear d'á ḃáṫaḋ anois ar bruaċ an loċa."

"B'éidir go mbeiḋinn-se i n-am le ná ṡáḃáil," ar Cos Luaṫ, agus as go bráṫ leis, agus ċoṁ cinnte a's tá tú beó, ḃí sé i n-am leis an bfear do ṡáḃáil.

Aon lá aṁáin, ḃí dream daoine uasal ag Caisleán Loċa Measg, agus ḃí siad le seilg do ḃeiṫ aca. Ċuir Tomás Fuilteaċ sgeul ċuig Carbad Cruaiḋ, Iosgad Láidir, Cos Luaṫ, agus Giolla gan Súiliḃ, agus duḃairt leó teaċt ċum an ċaisleáin, go mbeiḋeaḋ seilg ṁór aca an

lá sin. D'innis siad do 'n ṁáṫair an cuireaḋ do fuair siad ó Ṫomás Fuilteaċ.

"Téiriġ ċum na seilge," ar sise, "aċt ná fan ins an gcaisleán anoċt, ⁊ buḋ ċóir do Ġiolla gan Súiliḃ fanaċt 'san mbaile."

"Dar m'anam! ní ḟanfad-sa," ar san Giolla, "muna ḃfanfaiḋ an ċuid eile liom."

Ar maidin, lá ar na ṁáraċ, d'imṫiġ an ceaṫrar ċum an ċaisleáin, agus ḃí na daoine uaisle uile i láṫair an ċaisleáin, ag marcuiġeaċt agus réiḋ le tosuġaḋ ar an tseilg. Níor ḃfada gur sgaoileaḋ sionnaċ amaċ agus d'imṫiġ na fir seilge 'na ḋiaiġ. Ṫáinig Tomás Fuilteaċ ċuig Cos Luaṫ agus duḃairt, "congḃaiġ ċoṁ fogus daṁ-sa a's tig leat, agus cas an sionnaċ dam, nuair ḃeursar mé an coṁarṫa ḋuit." Ann sin d'imṫiġ sé andiaiḋ an tsionnaiġ agus Cos Luaṫ le n-a ċois, ⁊ níor ḃfada go raḃadar suas leis na daoiniḃ eile. Ḃí an sionnaċ ag dul ar aġaiḋ agus na gaḋair ag teannaḋ air, go dtáinig sé go balla cloiċe do ḃí timċioll sean-ṫeampoill, ċuaiḋ sé de léim ṫar an mballa, aċt ní raiḃ na gaḋair nó na capaill ionnán é do leanaṁaint. Ṡeas siad uile ag an mballa.

"Cá 'uil Iosgad Láidir?" arsa Tomás Fuilteaċ.

"Táim i ngar ḋuit," ar seisean.

"Leag an balla so," arsa Tomás Fuilteaċ.

Ṫug sé buille do 'n ḃalla agus leag seaċt bpéirse ḋé go talaṁ. Ḃí iongantas ar na fir

(ḟearaiḃ) seilge, aċt ní raiḃ am cainte aca. Mar ḃí an sionnaċ imṫiġṫe a ḃfad rompa, agus nuair ċuaiḋ siad asteaċ 'san tsean-roilig, níor ḟeud siad aṁarc d'ḟáġail ar an sionnaċ, agus ḃí an ḃolaḋ caillte ag na gaḋaraiḃ.

"Ḃeurfainn ór agus airgiod," ar tiġearna saiḋḃir do ḃí i láṫair, "dá mbeiḋ' fios agam cia 'n áit a ndeaċaiḋ an sionnaċ glic sin."

"Ḃí mise ar ḃárr cnuic agus ċonnaic mé é ag dul asteaċ a bpoll faoi ḃonn carraige," ar san Giolla gan Súiliḃ.

"Cuirfimid amaċ é gan ṁaill," ar san Cos Luaṫ, agus d'imṫiġ na ceiṫre dearḃráiṫreaċa amaċ roiṁ na fir seilge go dtángadar ċoṁ fada leis an bpoll, aċt níor ḟeudadar aon aṁarc d'ḟáġail ar an sionnaċ. Ḃuail Iorgaḋ Láidir buille ar an gcarraig, aċt ḃí sí ċoṁ daingean ann san talaṁ nár ḟeud sé a ċorruġaḋ. Ṫáinig Carbad Cruaiḋ i láṫair agus fuair greim uirri le n-a ċarbad, agus ṫarraing sé suas ar an talaṁ í. Amaċ leis an sionnaċ ann sin. Ṫug sé aġaiḋ ar an gcaisleán agus na fir seilge agus na gaḋair 'na ḋiaiġ, aċt ċaill siad arís é, óir ċuaiḋ sé asteaċ i bpoll do ḃí faoi an gcaisleán sin, agus ní raiḃ fios ag duine ar biṫ ar ḋeireaḋ an ṗuill sin. Ċuir sin críoċ ar ḟeilg an laé sin, aċt ġáir an tiġearna saiḋḃir ar na ceiṫre dearḃráṫraċaiḃ, agus ṫug sé ór agus airgiod dóiḃ, ar son na h-oibre do rinne siad.

Ṫáinig siad a-ḃaile, tráṫnóna, agus d'innis

siad do'n ṁáṫair an obair ṁaiṫ laé do rinneadar.

"Seaḋ," ar san Giolla gan Súiliḃ, "aċt muna mbeiḋ' go raiḃ mise liḃ, ní ḃeiḋ' ór na airgiod agaiḃ."

Aon lá aṁáin, seal gearr tar éis na seilge seó, ċuaiḋ an Giolla gan Súiliḃ go Dún-ríḋ le sméura duḃa dó ṗiocaḋ ḋó féin. Ṫáinig iolar amaċ as an dún agus duḃairt. "Cia 'n ċaoi ḃfuil tu, a Ġiolla gan Súiliḃ?"

"Táim go maiṫ, slán go raiḃ an te ḟia-fruiġeas."

"Ḃfuil aon níḋ d'ḟeudfainn a ḋeunaṁ ḋuit?"

"Ní'l go deiṁin," ar seisean, "go raiḃ maiṫ agad-sa."

"Tar," ar sise, "agus tarraing cleite as mo sgiaṫán clé, agus tig leat níḋ ar biṫ d'aṫruġaḋ le buille ḋé. Tig leat gaḃar do ḋeunaṁ de 'n ċapall, no capall ne 'n ġaḃar, no níḋ ar biṫ eile is mian leat."

"Go raiḃ maiṫ agad," ar seisean, "tug an sagart buille d'á ḟuip dam andé agus imeóraiḋ mé cleas air ċoṁ luaṫ agus geoḃas mé faill."

Ṫarraing sé amaċ an cleite agus ṫáinig sé abaile. Ḃí sean-ġaḃar ag a ṁáṫair, agus duḃairt sé le n-a ṁáṫair, "a ṁáṫair," ar seisean, "nár ḃfearr leat bó 'ná an sean ġaḃar gránna sin?"

"Do ḃfearr go deiṁin, a ṁic, aċt cá 'uil an bó le fáġail?"

"Deunfaiḋ mise malrait (malairt) gan ṁaill," ar seisean.

Ṫug sé amaċ an sean ġabar go cúl an ġarḋa, buail buille de 'n ċleite uirri, agus duḃairt, "Bí do ḃó ḃreáġ bainne." Ní luaiṫe duḃairt sé an focal 'ná ċonnairc sé bó ḃreáġ 'na ḟiaḋnuise i n-áit an tsean ġabair. Ṫiomain sé isteaċ d'á ṁáṫair í, agus duḃairt, "Feuċ, a ṁáṫair, naċ maiṫ an malrait rinne mé?"

"Deun do ṁagaḋ faoi ḋuine éigin eile," ar san ṁáṫair. "Tiomáin amaċ an ḃó sin."

"Dar m'anam, ní'l mé ag magaḋ. Is leat féin an ḃó."

"Maiseaḋ, agus cia an t-amadán do rinne an malrait leat?"

"Naċ cuma ḋuit-se," ar seisean. "Fuair mé an ḃó go cneasta."

Lá ar na ṁáraċ, ḃí an Giolla gan Súiliḃ amuiġ, agus ċonnairc sé an sagart ag teaċt ċuig fear tinn. Ḃí bóṫairín cúṁang bog dul síos go teaċ an ḟir tinn, agus níor ḟeud sé a ċapall ṫabairt síos leis. Ċaiṫ sé an srian ṫar ġeugán crainn ḃig, agus d'ḟág sé an capall ann sin. Ḃí an Giolla gan Súiliḃ ag faire, agus nuair fuair sé an sagart imṫiġṫe, buail sé buille de 'n ċleite ar an gcapall agus duḃairt, "bí do reiṫe mór gránna le aḋarcaiḃ fada ort," agus ċoṁ luaṫ a's ḃí an focal as a ḃeul, ċonnairc sé an reiṫe mór i n-áit an ċapaill. D'imṫiġ sé leis ann sin ag gáiriḋe agus ag ráḋ, "b'éidir go ḃfuil mé díreaċ leat anois ar son do ḃuille."

Nuair ḃí an sagart féin leis an ḃfear tinn, ṫáinig sé go bonn an ḃóṫairín, agus créad d'ḟeicfeaḋ sé i n-áit a ċapaill ḃreáġ aċt peiṫe mór gránna agus srian agus diallaid air. Ḃí fearg an-ṁór ar an sagart agus ṫug sé buille fuipe do'n peiṫe. Ḃris an peiṫe an srian agus as go bráṫ leis, agus an sagart agus daoine an ḃaile 'na ḋiaiġ. Ṫug sé aġaiḋ ar an loċ agus nuair ṫáinig sé go dti an bruaċ, ṫug sé léim isteaċ ar oileán beag do ḃí ar an loċ. Ḃliaḋanta 'na ḋiaiġ seó, ḃí an peiṫe le feiceál h-uile lá ag siúḃal suas 's anuas ar an oileán. Tugaḋ "Oileán an peiṫe" mar ainm ar an oileán, agus tá an t-ainm ceudna air fós.

Ċuaiḋ na dearḃráiṫeaċa ar aġaiḋ go maiṫ go ḃfuair an ṁáṫair bás. An oiḋċe fuair sí bás, ċualaiḋ h-uile ḋuine ann san mbaile an ḃean-siḋe ag caoineaḋ go brónaċ, aċt níor ċuireadar suim ann, mar buḋ ġnáṫaċ léiṫe caoineaḋ oiḋċe ḃáis duine.

Ċuireadar an ṁáṫair go geanaṁail. Ḃí tráċt mór, an t-am sin, ar eascoin do ṫáinig amaċ as an loċ, duḃairt siad, leis na cuirp d'iṫe.

An traṫnóna, tar éis an ṁáṫair do ċur, ḃí na dearḃráiṫreaċa in san tiġ leó féin, brónaċ go leór, nuair ṫáinig sean-ḃean isteaċ agus duḃairt, "Ḃfuil siḃ dul anoċt le faire do ḋeunaṁ ag uaiġ ḃur máṫar; agus gan leigean do na h-eascoin í d'iṫe sul ḃéiḋ sí fuar?"

"Támaoid dul ann," ar siad-san.

Nuair ṫáinig dorċadas na h-oiḋċe, ċuaiḋ na dearḃráiṫreaċa ċum na roilige, agus ṡuiḋ siad a-ḃfogus d'uaiġ na máṫar. Ḃiḋeadar ag caint 's ag cóṁráḋ go raiḃ sé a ḃfad 'san oiḋċe, gan aon niḋ do ċlos, agus ḃí siad ag braṫ ar imṫeaċt a-ḃaile, nuair ċualaiḋ siad toran in san ḃfeur fada i ngar dóiḃ. 'S iad na h-eascuin do ḃí ann. Ṫángadar ċoṁ fada le uaiġ Ṁáire Ruaiḋe, agus ṫosaiġ siad ag tollaḋ puill, leis an gcorp d'iṫe. Léim na mic suas. Ṫug Iosgad Láidir buille d'á iosgaid ar ċeann aca do rinne dá leiṫ ḋé, agus fuair Carbad Cruaiḋ greim ar ċeann eile agus rinne dá leiṫ ḋé, aċt ċoṁ tapa agus do ḋeunfaḋ na dearḃráiṫreaċa dá leiṫ ḋíoḃ, ḃeiḋeaḋ siad greamuiġṫe le ċéile arís. Ṫroid na dearḃráiṫreaċa ar feaḋ na h-oiḋċe, aċt, mo ḃrón! fuair na h-eascuin an láṁ láidir orra. Nuair ḃí siad buailte ar fad, ċuir na h-eascuin iad féin 'na dtimċioll, agus ṫarraing siad isteaċ 'san loċ leó iad faoi an uisge.

Tugaḋ iad go caisleán faoi 'n loċ, agus cuireaḋ iad faoi draoiḋeaċt. Rinneaḋ teaċt-aire de Ċos Luaṫ, dá ḟear-caṫa de Ċarbad Cruaiḋ agus d'Iosgad Láidir, agus rinneaḋ de 'n Ġiolla gan Súiliḃ an píobaire is fearr do ċualaiḋ cluas ariaṁ. 'S ioṁḋa uair do ċualaiḋ na daoine é ag seinm ceóil ḃinn ar an loċ ó ṡoin, aċt níor ḟeud siad teaċt i ngar dó.

Buḋ é Tomás Fuilteaċ siocair ḃáis na

nDearḃráṫar, mar ḃí ḟios aige go maiṫ go dtagaḋ na h-earcuin leis na cuirp d'iṫe, agus buḋ é do ċuir an tsean-ḃean ċuig na dearḃ-ráiṫreaċaiḃ le ráḋ leó faire do ḋeunaṁ ag uaiġ a máṫar. Aċt fuair sé féin bás obann d'á ṫaoiḃ 'ná ḋiaiġ sin.

NOTES.

STORY I.

Page 1, line 4—Níor ċuir sí suas do'n ṁart do ṁarḃaḋ = "She never opposed killing the beef." Cuir suas do is also used in the sense of "giving up" a thing. Ċuir mé suas dó = "I renounced it or gave it up."

Page 1, line 8—Ċuadar ṫar a ċéile = "they crossed or opposed one another."

Page 1, line 9—Mar sin féin = "nevertheless," "even so."

Page 1, line 10—Gan buiḋeaċas di = "in spite of her," literally "without thanks to her."

Page 1, line 17—Soir = literally "east," here equal to "the inner room."

Page 2, line 8—Bíonn uair na h-aṫċuinge ann = "the hour of the petition arrives."

Page 2, line 12—D'éiriġ an saoṫar léiṫe = "the work (*i.e.* her prayer) succeeded with her." Tóraiġeaḋ í = "she was waked."

Page 2, line 26—Le teannaḋ uaṫḃáis = "with excess of fear," literally "with squeezing of terror."

Page 3—Pocaide = "a he-goat."

Page 3, line 24—Sráid = literally "street," but used in the sense of "yard," or court, or road outside a house.

Page 4, line 6—Ainspiorad = an evil spirit.

Page 4, line 18—Ag gabáil d'á ċéile = "beating one another," "fighting."

Page 4, line 19—Friṫ í = "She was found."

Page 5, line 10—Ċuir sé = "he buried." Cuir has very many meanings, as "put," "send," "place," "plant," etc.

STORY II.

Page 6, line 6—Le t' aġaiḋ for le do aġaiḋ = "for you." Le m' aġaiḋ "for me." Tiúḃraiḋ mé, said in Galway for ḃéarfaiḋ mé = "I will give." Dá 'r 'eug, short for dá ḟear ḋéag, "twelve people."

Page 7, line 17—Freisin = "also," apparently the same as leis sin = "with that."

Page 8, line 4—Gnaoiḋeaṁlaċt means hospitality or good cheer, but I am not sure of the correct orthography.

Page 8, line 6—For buḋ é a ṁac the narrator said ḃí a ṁac. which I have taken upon myself to alter as being ungrammatical.

Page 8, line 9—Ceart do ḃaint ḋé = "to take right off him," *i.e.*, "to get the better of him."

Page 8, line 20—Geasa = "conditions."

Page 8, line 26—Pé b'é áit = "whatever place," more usually cia or cé bé áit.

Page 9, line 9—Ní rinne tusa = ni ḋearnaiḋ tusa = "you did not do." The latter is the correct form.

Page 9, line 22—Roġan or roġa = "choice."

Page 9, line 23—I rioċt go = "in such a way that," "so that."

Page 10, line 3—Caiṫfiḋ sé ḃeiṫ agad = "you must have him," Caiṫfiḋ sé imṫeaċt = "he must go."

Page 10, line 10—Ag gaḃail ṫart = "going by" or "round."

Page 10, line 13—Gnóṫaiġṫe = "won," "gained." Ġnóṫaiġ sé = "he won" a common word in Connacht, but not in Munster, where buaḋaiġ, I think, is used in this sense.

Page 11, line 17—Tá mé ar fáġail agad = "you have me got."

Page 12, line 9—Bearna a' ċostuim, or bearna an aonaiġ = "the customs gap," or "fair gap."

Page 13, line 1—Ag súil go = "hoping that."

Page 13, line 3—Trufón is the Galway pronunciation of tnuṫán = "hoping or expecting."

Page 13, line 9 – Beaċa = "food." It also means "life."

Page 13, line 20 — Uile, pronounced h-uile "hulla," = 'every": the h sound comes from the ch of the ᵹaċ, which is supposed to be used before it [ᵹaċ uile], but in conversation the ᵹaċ is seldom pronounced.

Page 14, line 3—Ᵹaċ a raiḃ d'ḟuiġleaċ = "all that there was of leavings."

Page 14, line 27—Aᵹ teannaḋ leir = "closing on him," "tightening him."

Page 14, line 28—Ionnán, also written i ndán, = "able to." It is better not to write it i ndán, because this means "fated for." Tá ré i ndán dam = "it is fated for me."

Page 14, line 29—Cáṫaḋ = "winnowing." Pairc bán = "bare field."

Page 14 line 30—Ṫúirling ré = "he descended."

Page 15, line 2—Cearc-ḟrancaċ = "a turkey." In Munster, ḟrancaċ means "a rat."

STORY III.

Page 16, line 5—Oiḋre, pronounced *eye-ra* = "an heir."

Page 16, line 7—Ḃí tuairim aca = "they supposed," "they had an idea."

Page 16, line 10—Roilig ṁaol = "ruined burying-ground." Maol means bald; I think that here it means "with the walls thrown down."

Page 17, line 3—Ᵹoᵹaille = "old fool," "dotard."

Page 17, line 12—Aᵹ cur crainn = "planting a tree."

Page 17, line 20—Coirᵹ = "wean."

Page 18, line 3—Iṫir = "soil."

Page 18, line 30—Meaḋaċan = "weight."

Page 19, line 18—Ceud-ṗronn = "breakfast," a word not much in use. Nine people out of ten say bréacfart or brecuirt!

Page 19, line 31—Leite = "stirabout," another word understood but not much used. The people usually say rtirabúta!

Page, 20, line 13—Taoṫmaḋ = "to teem," *i.e.*,, "bail out."

Page 20, line 23—Sgonsa = a "scunce," *i.e.*, broad raised earthen ditch, usually planted on the top with bushes.

Page 20, line 25—Láiḋe = a "loy" or narrow spade.

Page 20, line 26—Coṁṫrom le = "even with," or "on a level with."

Page 21, line 8—Neart = "plenty," literally "a power." Tá neart agam—"I have plenty."

Page 21, line 22—Fáġ = "get," "find," not to be confounded with fág = "leave."

Page 22, line 9—Róṁair sé = "he dug."

Page 22, line 11—Gaċ a raiḃ ann = "everything that was in it."

Page 23, line 13—Carbad uaċtarać = "upper gum."

Page 23, line 16—Do ċuir = "which put," or "drove it," *i.e.*, the gate, in amongst, etc.

Page 24, line 17—Síos 'na ṁullaċ = "down on top of him."

Page 24, line 28—Ionnann agus tirim = "all as one as dry," "all but dry." Ní ionnann agus mise é = "he's not all as one as I am," "he's not the same as I." Not to be confounded with ionnán, "able." It is often pronounced aimionn.

Page 24, line 29—Roinn = "portion," "part," "piece."

Page 25, line 8—Bród = "pride."

Page 25, line 29—Ascall = "oxter," "armpit."

Page 25, line 30—Ar go bráṫ leis = "off and away with him," literally "out with him for ever."

Page 26, line 8—Cloċa-cúinne = "corner stones."

STORY IV.

Page 27, line 21—Céile = "spouse"; is used of either husband or wife.

Page 28, line 24—Buḋ ṁóide a n-iongantus = "their wonder was the greater for it." The de in móide seems to mean "for it," or "of it," as if the phrase were buḋ ṁó de [sin] a

n-iongantus The last word is pronounced iantus in Connacht, but iúntas in Munster.

Page 28, line 26—gan ṁaill (in Munster gan ṁoill) = "without delay."

Page 29, line 29—Ṡeaċaid sé = "he handed."

Page 29, line 31—" Giota = "piece," "bit."

Page 30, line 16—Raċaiḋ mise i mbannaiḋ = "I'll go bail."

Page 30, line 26—Cad ċuige, pronounced often "gud thigga" or merely "thigga" = "why."

Page 30, line 27—i ḃfoigseaċt fiċe míle = "within twenty miles," pronounced usually i ḃfoisgeaċt, *a wishgacht.*

Page 31, line 8—Sean-rása, literally "old race," but sean is sometimes used as an intensive prefix, so that it means here "hot" or "hard race."

Page 31, line 20—D'ḟeiceál is used in Connacht for d'ḟeicsint, "to see."

Page 32, line 16—Comarṫa = "sign."

Page 32, line 20—Dul ar aġaiḋ = "going on." Aġaiḋ is pronounced like the English word *eye*.

Page 33, line 22—Ṫug sé aġaiḋ air = "he faced for."

Page 34, line 10—Dún = "fort," "rath."

Page 34, line 12—Slán go raiḃ an té ḟiafruiġeas = "well may he be who asks."

Page 34, line 25—Faill = "occasion," "opportunity."

Page 35, line 5—Ní luaiṫe—'ná = "no sooner—than."

Page 35, line 16—Naċ cuma ḋuit-se [é] = "is it not all one to you."

Page 35, line 30—Díreaċ leat = "straight," *i.e.*, even with you.

Page 36, line 1—Réiḋ leis = "ready," *i.e.*, "done" or "finished with him."

Page 36, line 21—Go geanamail = "decently." Earcoin—"an eel."

Page 37, line 9—Ag tollaḋ puill = "boring a hole."

Page 39, line 14—Ċoṁ tapa agus = "as quick as."

Page 37, line 15—Greamuiġṫe le ċéile = "joined" or "stuck together."

Page 37, line 18—Ar fad = "altogether," "completely."

Page 37, line 25—Fear-caṫa = "man of war," "fighting man."

Page 37, line 31—Siocair, more usually ceann-fiocair = "cause," "reason."

Page 38, line 6—D'á ṫaoiḃ = "on account of it." For the death of Tomás Fuilteaċ and his many villanies see two stories in the "Sgeuluiḋe Gaoḋalaċ," Part I.

PRINTED BY SEALY, BRYERS & WALKER DUBLIN.

IRISH BOOKS BY THE SAME AUTHOR.

PUBLISHED BY GILL AND SON.

Love Songs of Connacht. Irish and English. 3rd Edition. 2s. 6d. net.

An Sgeuluidhe Gaedhealach. Cuid III., contaimining 14 Stories. 2s. net. Cuid I. and Cuid II. are out of print.

Pleusgaḋ na Bulgóiḋe; or, The Bursting of the Bubble. A Play, with Translation and Notes by G. G. 6d.

An Pósaḋ. A Play, with complete Vocabulary and Notes. 6d.

An Cleaṁnas. A Play. 4d.

Úbla de'n Ċraoiḃ. Original Poems in Irish. 1s.

The Songs and Life of Raftery. Irish and English. 380 p.p. 3s. 6d. net.

Ríġ Séamus; or, "King James." A Play, Translated by Lady Gregory. 6d.

Nativity Play, with Translation by Lady Gregory. 6d.

Ceiṫre Sgeulta Eile, with Notes, being Stories XI., XII., XIV., XIX. from the Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ.

Translation of Stories XI., XIII., XIV., XIX. from Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ. 6d.

Translation of Stories I., II., IV., V., VI., from the Sgeuluiḋe Gaeḋealaċ. 1s.

Religious Songs of Connacht. 2 vols. 10s. net.

LCelt
H993ce

Hyde, Douglas (comp.)
Ceithre sgeulta tarraingte as an "Sgeuluidhe
Gaedhealach".

529033

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED